

(इंग्रजी भाषेतील न्यायनिर्णयाचा मराठी भाषेत अनुवाद)

(१९९६) २ एस.सी.आर. १०३६

रमेश सिंग आणि एक

- विरुद्ध -

सिंटा देवी आणि इतर

फेब्रुवारी २३, १९९६

[मुख्य न्यायधीश ए. एम. अहमदी आणि न्यायमूर्ती सुजाता व्ही मनोहर.]

मोटार वाहन अधिनियम, १९३९ /मोटार वाहन अधिनियम, १९८८ :

जुन्या कायद्यांतर्गत अपील करण्याचा अधिकार-नवीन कायद्याने तो निरसन केल्यानंतरही टिकून राहिला काय- असे समजण्यात येते की, १९८८ अधिनियमाच्या कलम १७३ च्या तरतुदीनुसार ठेव करण्याची आवश्यकता न ठेवता दावेदाराला अपील दाखल करण्याचा अधिकार असेल.

ओरिएंटल विमा कंपनी लिमिटेड. हल्द्वानी, -विरुद्ध- धनराम सिंग आणि इतर, ए.आय.आर (१९९०) अलाहाबाद १०४ आणि जसवंत राव -विरुद्ध- कमलाबाई आणि एक , ए. आय. आर. (१९९०) एम. पी. ३५४ , मंजूर.

हुसेन कासिम दादा -विरुद्ध- मध्य प्रदेश राज्य आणि इतर, [१९५३] ९९१ वर एस .सी.आर. ९८७ ; मुंबई राज्य - विरुद्ध- सुप्रीम जनरल फिल्मस एक्सचेंज लिमिटेड, [१९६०] ३ एस. सी. आर. ६४० आणि विठ्ठल भाई नारंग भाई पटेल -विरुद्ध- विक्रीकर आयुक्त, एम. पी. आणि नागपूर, ए. आय. आर. (१९६७) एस. सी. ३४४, यावर भर दिला.

दिवाणी अपील अधिकारिता :-दिवाणी अपील क्रमांक:-४२५५/१९९६

एम.ए.क्रमांक:-२५२/१९९२ मध्ये पटना उच्च न्यायालयाच्या ११.१०.९३ रोजीच्या
न्यायनिर्णय आणि आदेशावरून

अपीलकर्त्यासाठी आर. पी. सिंगसाठी ए. के. पांडे.

उत्तरवाद्यांसाठी:- के. एम. के. नायरसाठी विष्णू मेहरा.

न्यायालयाचा पुढील आदेश पारित करण्यात आला.

विशेष अनुमती मंजूर.

संक्षिप्त प्रश्न असा आहे की:- मोटार वाहन अधिनियम, १९३९, या पुढे 'जुना अधिनियम' असे संबोधिले आहे, खाली मोटार अपघात दावे न्यायधिकरणामध्ये दाव्याची मागणी अर्ज दाखल केल्यावर, जरी त्याचे मोटार वाहन अधिनियम, १९८८, या पुढे 'जुना अधिनियम' असे संबोधिले आहे, द्वारे निरसन केले असले तरीही, दावेदाराला अपील करण्याचा हक्क प्रोदभूत होतो का? दुसऱ्या शब्दांत, जुन्या कायदांतर्गत अपील करण्याचा अधिकार नवीन कायद्याने निरसन केल्यानंतरही टिकून राहतो का? संक्षिप्त तथ्ये अशी आहेत की २७.०५.१९८८ रोजी अपघात झाला ज्यामुळे जुन्या कायदांतर्गत नुकसान भरपाईसाठी दावा उद्भवला. २३.१२.१९८८ रोजी दावा अर्ज दाखल करण्यात आला होता. त्यानंतर नवीन कायदा १.७.१९८९ पासून लागू झाला. नवीन कायदा लागू झाल्यानंतर, जुन्या कायदांतर्गत दाखल केलेला दावा अर्ज २९.६.१९९२ रोजी निकाली काढण्यात आला. त्यामुळे अपील दाखल करण्याचा अधिकार मिळाला. २५.०९.१९९२ रोजी अपील जुन्या कायदांतर्गत दाखल करण्यात आली. तथापि, अपीलकर्त्याने नवीन कायद्याच्या कलम १७३ च्या तरतुदीनुसार आवश्यक असलेली रक्कम जमा केली नाही या आधारावर उच्च न्यायालयाच्या द्विसदस्यीय खंडपीठाने आक्षेपित आदेशाद्वारे अपील फेटाळली. नवीन अधिनियमाचे कलम १७३

आमच्या हेतूसाठी संबंधित आहे, ते खालीलप्रमाणे आहे:

" कलम १७३ अपील (१) उप-कलम (२) च्या तरतुदींना अधीन राहून, दावा न्यायाधिकरणाच्या निवाडामुळे व्यथित झालेली कोणतीही व्यक्ती, निवाडाच्या तारखेपासून नव्वद दिवसांच्या आत, उच्च न्यायालयात अपील करू शकते: परंतु, ज्या व्यक्तीला अशा निवाडाच्या संदर्भात कोणतीही रक्कम भरणे आवश्यक आहे, त्याने उच्च न्यायालयाने निर्देशित केलेल्या पद्धतीने पंचवीस हजार रुपये किंवा अशा प्रकारे दिलेल्या रकमेच्या पन्नास टक्के, यापैकी जी कमी असेल, ती रक्कम जमा केल्याशिवाय, उच्च न्यायालयाद्वारे कोणतेही अपील स्वीकारले जाणार नाही."

हे मान्य आहे की, अपीलकर्त्याने उक्त तरतुदीनुसार आवश्यक असलेली रक्कम जमा केली नव्हती. त्यामुळे उच्च न्यायालय या निष्कर्षावर पोहोचले की ही याचिका चालविण्यायोग्य नाही आणि ती फेटाळण्यात आली. उच्च न्यायालयाच्या या आदेशाच्या विरोधात सध्याची याचिका दाखल केली जाते.

आम्ही अपीलकर्त्याचे विद्वान वकिलांना ऐकले आणि अपीलकर्त्याने ठेव जमा करणे आवश्यक आहे की नाही या प्रश्नावर आधारित जुन्या कायद्यातील तसेच नवीन कायद्यातील संबंधित तरतुदींचे अवलोकन केले आणि आम्ही असे सांगू शकतो की निरसन करणारे खंड, म्हणजे कलम २१७ चे उप-कलम (४), सर्व साधारण वाक्ये अधिनियमाच्या कलम ६ संरक्षित करते. आम्ही या टप्प्यावर आहोत कि नवीन अधिनियमाच्या कलम २१७ (४) आणि सर्वसाधारण वाक्ये अधिनियमाच्या कलम ६ पुनरुत्पादित करू शकतो.

" कलम २१७(४). या कलमातील विशिष्ट बाबींचा उल्लेख पूर्वग्रहयुक्त मानला जाणार नाही किंवा निरसनांच्या परिणामाच्या संदर्भात सर्वसाधारण

वाक्खंड अधिनियम १८९७ च्या(१८९७ च्या १०)कलम ६ च्या सामान्य अंमलबजावणीवर परिणाम करणार नाही.”

"कलम ६. निरसनाचा प्रभाव. जेथे हा कायदा, किंवा कोणताही (केंद्रीय कायदा) किंवा हा कायदा सुरू झाल्यानंतर केलेले नियमन, यापुढे बनवलेला कोणताही कायदा निरसन करतो, तेव्हा, वेगळा हेतू दिसून आल्याशिवाय निरसन करणे शक्य होणार नाही.”

(ए) ज्या वेळी निरसन लागू होईल त्यावेळी अस्तित्वात असलेली

किंवा नसलेली कोणत्याही गोष्टीचे पुनरुज्जीवन करणे; किंवा

(बी) अशा प्रकारे निरसन केलेल्या कोणत्याही अधिनियमाच्या

पूर्वीच्या अंमलबजावणीवर किंवा त्याखाली योग्यरित्या केलेल्या किंवा

भोगलेल्या कोणत्याही गोष्टीवर परिणाम करणे; किंवा

(सी) अशा प्रकारे निरसन केलेल्या कोणत्याही अधिनियमांतर्गत

प्रोदभूत केलेले किंवा पत्कारुण घेतलेले कोणतेही अधिकार,

विशेषाधिकार, बंधन किंवा दायित्व प्रभावित करते; किंवा

(डी) अशा प्रकारे निरसन केलेल्या कोणत्याही अधिनियमाच्या

विरोधात केलेल्या कोणत्याही गुन्ह्याच्या संदर्भात झालेला कोणताही

दंड, जप्ती किंवा शिक्षा प्रभावित करणे; किंवा

ई) उपरोक्त प्रमाणे कोणत्याही अधिकार, विशेषाधिकार, बंधन,

दायित्व, दंड, जप्ती किंवा शिक्षेच्या संदर्भात कोणत्याही तपासावर,

कायदेशीर कार्यवाहीवर किंवा उपायावर परिणाम करणे.

आणि असा कोणताही तपास, कायदेशीर कार्यवाही किंवा उपाय सुरू केला जाऊ शकतो, सुरू ठेवला जाऊ शकतो किंवा लागू केला जाऊ शकतो आणि असा कोणताही दंड, जप्ती किंवा शिक्षा अशा प्रकारे लादली जाऊ शकते जसे की निरसन कायदा किंवा नियमन पारित केले गेले नव्हते.”

असे म्हणणे पुरेसे आहे कि नवीन कायदा स्पष्टपणे किंवा आवश्यक अर्थाने संबंधित तरतुदींना पूर्वलक्षी स्वरूप देत नाही.

अलाहाबाद आणि मध्य प्रदेशच्या उच्च न्यायालयाने, ए.आय.आर. १९९० अलाहाबाद १०४ आणि ए.आय.आर १९९० एम.पी ३५४ द्वारे असे म्हटले आहे की अशा परिस्थितीत नवीन कायद्याच्या कलम १७३ च्या पहिल्या तरतुदीनुसार ठेव करण्याची आवश्यकता न ठेवता अपीलकर्त्याचा अपील करण्याचा अधिकार प्रभावित होत नाही. मात्र, येथे दिलेला आक्षेपित न्यायनिर्णय वेगळा दृष्टीकोन घेतो . त्यामुळे एक वाद निर्माण झाला आहे, ज्याचे निराकरण होणे आवश्यक आहे.

आमच्या मते हुसेन कासिम दादा -विरुद्ध- राज्य किंवा राज्य किंवा मध्य प्रदेश आणि इतर, [१९५३] १९१ वर एस.सी.आर ९८७, मुंबई राज्य -विरुद्ध- सुप्रीम जनरल फिल्म्स एक्सचेंज लिमिटेड, [१९६०] ३ एस. सी. आर. ६४० आणि विठ्ठल भाई नारंग भाई पटेल - विरुद्ध - विक्रीकर आयुक्त, एम. पी. आणि नागपूर, आकाशवाणी (१९६७) एस. सी. ३४४ मध्ये नोंदवलेल्या या न्यायालयाच्या तीन निर्णयांमध्ये या समस्येचा मुद्दा पूर्णपणे समाविष्ट आहे. या सर्व निर्णयांमध्ये असे मत घेण्यात आले आहे की जोपर्यंत नवीन कायदा स्पष्टपणे किंवा आवश्यक अभिप्रेत अर्थाद्वारे तरतूद पूर्वलक्षी प्रभावाने लागू होत नाही, तोपर्यंत अपीलकर्त्याला अपील दाखल करण्याचा अधिकार प्रथम न्यायाधिकरणात अर्ज दाखल

केल्यास स्पष्ट होईल आणि नवीन कायदा लागू केल्याने अपील करण्याचा निहित अधिकार काढून घेतला जाणार नाही. दुसऱ्या शब्दांत, अपीलकर्त्याला नवीन अधिनियमाच्या कलम १७३ च्या तरतुदीनुसार ठेव जमा करण्याची आवश्यकता न ठेवता अपील दाखल करण्याचा अधिकार असेल. त्यामुळे या न्यायालयाच्या या तीन निर्णयांमुळे कायदा बऱ्यापैकी सुस्थितीत आल्याचे दिसते.

परिणामी, अपील मंजूर होते. न्यायाधिकरणाने दिलेल्या निवाडाविरुद्ध अपीलकर्त्याचे अपील फेटाळणारा उच्च न्यायालयाचा आक्षेपित न्यायनिर्णय रद्दबातल केला जातो. रक्कम जमा करण्याचा आग्रह न धरता कायदानुसार अपील निकाली काढण्यासाठी हे प्रकरण उच्च न्यायालयात परत जाईल. तथापि, खर्चाबाबत कोणतीही आदेश दिला जाणार नाही.

जी. एन.

अपील मंजूर

अस्वीकरण

"या न्यायनिर्णयाच्या मराठी भाषेतील या अनुवादाचा वापर हा पक्षकारास त्याच्या / तिच्या मातृभाषेमध्ये त्याचा अर्थ समजून घेण्यापुरताच मर्यादित राहील आणि त्याचा इतर कोणत्याही कारणाकरिता वापर करता येणार नाही. तसेच, इंग्रजी भाषेतील न्यायनिर्णय हाच सर्व व्यावहारिक आणि कार्यालयीन वापराकरीता विश्वसनीय असेल आणि तोच त्यातील आदेशाच्या निष्पादन आणि अंमलबजावणीकरिता वैध मानला जाईल."

